

SURKHANDARYA PRESS: DAILY LIFE OF THE POPULATION, SOCIAL INITIATIVES, AND THE ACTIVITIES OF WRITERS

Zubayda Yuldosheva

Senior Lecturer

Termez State Pedagogical Institute

z.yuldasheva@gmail.com

Termez, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Surkhandarya, press, newspaper, journal, social life, everyday life, writer, journalist, analysis, local publications.

Received: 02.12.25

Accepted: 03.12.2

Published: 04.12.25

Abstract: This article analyzes how information related to the social and everyday life of the population in the Surkhandarya region is presented in the periodical press, as well as the contribution of writers and journalists to this process. The study examines methods of covering social issues in local newspapers and magazines such as “Surxon Tongi,” “Termiz Ovozi,” “Denov Sadosi,” “Boysun Hayoti,” “Sho‘rchi Hayoti,” and others. Additionally, the article explores the role of regional writers and journalists in highlighting social problems, shaping public awareness, and promoting everyday social issues.

SURXONDARYO MATBUOTI: AHOLI KUNDALIK HAYOTI VA IJTIMOY TASHABBUSLAR HAMDA ADIBLAR FAOLIYATI

Zubayda Yo‘ldosheva

Katta o‘qituvchi

Termiz davlat pedagogika instituti

z.yuldasheva@gmail.com

Termiz, O‘zbekistom

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: Surxondaryo, matbuot, gazeta, jurnal, ijtimoiy hayot, maishiy turmush, adib, jurnalist, tahlil, mahalliy nashrlar.

Annatsiya: Ushbu maqolada Surxondaryo viloyatida aholi ijtimoiy va maishiy turmushi bilan bog‘liq ma’lumotlarning davriy matbuot orqali qanday yoritilishi, shuningdek, ushbu jarayonga adib va jurnalistlarning qo‘shgan hissasi tahlil

qilinadi. Tadqiqotda mahalliy gazeta va jurnallar — “Surxon tongi”, “Termiz ovozi”, “Denov sadosi”, “Boysun hayoti”, “Shoʻrchi hayoti” kabi nashrlar misolida ijtimoiy mavzularni yoritish usullari, maqolalarning tarkibiy va mavzuviy xususiyatlari oʻrganiladi. Shu bilan birga, viloyat matbuotida faoliyat yuritgan adiblar va jurnalistlarning aholi hayotidagi muammolarni yoritish, ijtimoiy ongni shakllantirish va maishiy masalalarni targʻib etishdagi roli koʻrib chiqiladi.

СУРХАНДАРЬИНСКАЯ ПРЕССА: ПОВСЕДНЕВНАЯ ЖИЗНЬ НАСЕЛЕНИЯ, СОЦИАЛЬНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПИСАТЕЛЕЙ

Зубайда Юлдашева

Старший преподаватель

Термезский государственный педагогический институт

z.yuldasheva@gmail.com

Термез, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Сурхандарья, пресса, газета, журнал, социальная жизнь, быт, писатель, журналист, анализ, местные издания.

Аннотация: В данной статье анализируется освещение социальной и бытовой жизни населения Сурхандарьинской области в периодической печати, а также вклад писателей и журналистов в этот процесс. В исследовании рассматриваются способы подачи социальных тем на примере местных газет и журналов — «Сурхон тонги», «Термиз овози», «Денов садоси», «Бойсун хаёти», «Шурчи хаёти» и других изданий. Кроме того, изучается роль писателей и журналистов региона в отражении проблем населения, формировании общественного сознания и популяризации социально-бытовых вопросов.

Krisih. Surxondaryo viloyati Oʻzbekistonning eng qadimiy madaniyat oʻchoqlaridan biri boʻlib, uning ijtimoiy-madaniy taraqqiyotida matbuot alohida oʻrin egallaydi. Mustaqillik yillarida axborot makonining erkinlashuvi, ommaviy axborot vositalarining shaklan va mazmunan yangilanishi Surxondaryo matbuotining ham rivojlanishiga kuchli turtki berdi. Hududda faoliyat yuritayotgan gazeta va jurnallar nafaqat ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni yoritish, balki aholi kundalik hayoti, ijtimoiy tashabbuslar, mahalliy anʼana va qadriyatlar, adabiyot hamda madaniyatning rivojlanishiga doir keng qamrovli masalalarni yoritish bilan ham ajralib turadi.

Surxondaryo matbuoti xalqning turmush tarzini, hududning iqtisodiy imkoniyatlari, mehnat bozori dinamikasi, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi islohotlarning amaliy ko'rinishlarini o'z vaqtida va haqqoniy aks ettirib kelmoqda. Mahalliy nashrlar orqali aholi ehtiyojlari, hududiy ijtimoiy tashabbuslar, fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlaridagi yangiliklar hamda ijtimoiy faollik tendensiyalari jamoatchilik ongiga yetkazib boriladi. Bunday jarayon, o'z navbatida, viloyatning turmush madaniyati va fuqarolik jamiyati institutlari shakllanishida muhim axboriy poydevor yaratadi.

Surxondaryo matbuotining yana bir muhim yo'nalishi — adiblar, ijodkorlar va jurnalistlarning faoliyatini yoritish, ularning milliy adabiyot va madaniyat rivojiga qo'shayotgan hissasini keng jamoatchilikka tanitishdir. Mahalliy adiblar ijodi, ularning ijtimoiy fikr shakllanishidagi roli, badiiy merosining yosh avlod tarbiyasiga ta'siri gazeta va jurnallar sahifalarida chuqur tahlil etilib boradi. Bu hol matbuotning nafaqat axborot tarqatuvchi, balki ma'naviy-ma'rifiy jarayonlarni boshqaruvchi va targ'ib qiluvchi kuch sifatidagi ahamiyatini yanada oshiradi.

Asosiy qism. O'zbekiston mustaqillikka erishgan 1991-yildan so'ng mamlakatda matbuotning ijtimoiy, madaniy va siyosiy hayotdagi roli sezilarli darajada oshdi. Endilikda gazeta va jurnallar nafaqat axborot yetkazuvchi vosita sifatida, balki jamiyatning turli qatlamlari — ishchi, dehqon, talaba, yoshlar va ayollar — bilan samarali muloqot o'rnatuvchi ijtimoiy institutga aylandi. Mahalliy matbuot aholi kundalik hayoti, ijtimoiy muammolar, maishiy masalalar[1], shuningdek, madaniy-ma'rifiy jarayonlarni keng yoritish orqali jamiyatda ochiqlik, tanqidiy fikr va fuqarolik ongini shakllantirishga xizmat qildi.

Surxondaryo viloyatida esa bu jarayonlar o'ziga xos xususiyat bilan rivojlandi. Mahalliy nashrlar nafaqat viloyatdagi yangiliklarni yoritish, balki aholining kundalik turmushi, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ehtiyojlarini aks ettirishga alohida e'tibor qaratdi. Shu bilan birga, viloyat matbuoti fuqarolarning turmush sharoitini yaxshilashga qaratilgan tashabbuslarni yoritish, mahalliy muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo'llarini targ'ib qilishda faol rol o'ynadi. Bu esa matbuotni oddiy axborot vositasidan ko'ra kengroq ijtimoiy ahamiyatga ega institutga aylantirdi. Mazkur maqola Surxondaryo misolida aholi ijtimoiy va maishiy turmushiga doir ma'lumotlarning davriy matbuotda yoritilishi, nashrlarning mavzuviy va funksional xususiyatlari, shuningdek, matbuotga hissa qo'shgan adiblar, jurnalistlar va mahalliy ijodkorlarning faoliyati tahlil qilinishiga bag'ishlangan.

Tadqiqot davomida viloyat matbuoti orqali aholining turmush sharoiti, ijtimoiy tashvishlar, madaniy qadriyatlar va yangi avlodni tarbiyalashga oid materiallar qanday shakllanganligi batafsil ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, mahalliy nashrlar jamiyatdagi ijtimoiy faollikni oshirish, fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirish va milliy o'zlikni targ'ib etishdagi o'rni ham tahlil qilinadi.

1. Surxondaryo matbuoti va uning ijtimoiy yoʻnalishi

Surxondaryo matbuoti mustaqillik yillarida nafaqat siyosiy va iqtisodiy yangiliklarni yoritish, balki aholining ijtimoiy turmushi, maishiy hayoti va kundalik ehtiyojlarini aks ettirishga ham alohida eʼtibor qaratdi.

Mahalliy gazeta va jurnallar quyidagi ijtimoiy mavzularni yoritdi:

Bandlik va ish bilan taʼminlanish masalalari;

Taʼlim va sogʻliqni saqlash muammolari;

Uy-joy, kommunal xizmatlar va shahar infratuzilmasi bilan bogʻliq yangiliklar;

Mahalliy anʼanalar, urf-odatlar va bayram tadbirlari;

Yoshlar, ayollar va nogironlar bilan bogʻliq ijtimoiy tashabbuslar.

Shu orqali matbuot aholining kundalik hayoti bilan bogʻliq muammolarni yoritish, ularni yechishga yordam beruvchi maslahatlar va tavsiyalar taqdim etdi.

2. Davriy matbuotda maishiy va kundalik turmush mavzularining yoritilishi

Mahalliy gazetalar va jurnallar koʻpincha quyidagi formatlarda maishiy va ijtimoiy hayotga oid maʼlumotlarni yoritdi:

Maʼlumotnomalar va amaliy tavsiyalar: uy-roʻzgʻor masalalari, sogʻliqni saqlash, ovqatlanish, iqtisodiy maslahatlar;

Intervyu va reportajlar: aholining turli qatlamlari bilan suhbatlar, muammolar va ularning yechimlari;

Tahliliy maqolalar: jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tushuntirish, qonun va huquqiy masalalarni yoritish;

Madaniy va folklor yoʻnalishi: mahalliy anʼanalar, bayramlar va oʻtkazilayotgan tadbirlar haqida maqolalar.

Bu yoʻnalishlar aholining hayotini yoritishda gazetalar va jurnallarni nafaqat axborot manbai, balki ijtimoiy maslahat va madaniy oʻquv qoʻllanmasi sifatida ajratib turdi.

3. Matbuotga hissa qoʻshgan adiblar va jurnalistlar

Surxondaryo matbuotining rivojlanishida mahalliy adib va jurnalistlarning roli beqiyosdir. Ularning ijodiy faoliyati quyidagi jihatlarda namoyon boʻldi:

Aholining kundalik hayotidagi muammolarni chuqur tahlil qilish;

Madaniy meros va urf-odatlarni targʻib qilish, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash;

Ijtimoiy faollik, fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish va tanqidiy fikr madaniyatini rivojlantirish.

Masalan, “Surxon tongi” va “Termiz ovozi” gazetasida nashr etilgan maqolalar orqali adiblar va jurnalistlar mahalliy aholining kundalik turmushi, ijtimoiy va maishiy sharoitlari,

yuzaga kelgan qiyinchiliklar hamda jamiyatdagi dolzarb tashabbuslarni keng auditoriyaga yetkazdi[2]. Ularning maqolalari faqatgina ma'lumot berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarning ongini shakllantirish, ijtimoiy masalalarga nisbatan tanqidiy fikr yuritish va faol ishtirok etish imkonini yaratdi. Shu orqali matbuot aholining turmush tarzi, huquq va imkoniyatlari, shuningdek, mahalliy boshqaruv va ijtimoiy tizimdagi jarayonlar haqida xabardorligini oshirdi.

Bundan tashqari, adib va jurnalistlarning maqolalari jamiyatda ochiqlik va muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qildi. Nashrlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini ifodalash, muammolarni ochiq muhokama qilish va jamiyatdagi ijtimoiy tashabbuslarda faol qatnashish imkoniyatiga ega bo'ldi. Shu tariqa, mahalliy matbuot nafaqat axborot manbai, balki ijtimoiy muloqot va fuqarolik faolligini rag'batlantiruvchi muhim vosita sifatida namoyon bo'ldi[3].

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Surxondaryo matbuoti:

Aholi kundalik turmushiga doir ma'lumotlarni tizimli va samarali yoritgan;

Ijtimoiy masalalar bo'yicha aholining ongini shakllantirgan va ularni muammolarni hal qilishga jalb qilgan;

Adib va jurnalistlar faoliyati orqali mahalliy madaniyat va an'analarni targ'ib qilgan;

Matbuot orqali jamiyatda ochiqlik, ishonch va tanqidiy fikr madaniyati rivojlangan.

Bu holatlar Surxondaryo matbuotini nafaqat axborot vositasi, balki ijtimoiy taraqqiyotga hissa qo'shuvchi institut sifatida namoyon etdi.

Mustaqillik yillarida Surxondaryo viloyatidagi mahalliy gazetalar va jurnallar aholi hayoti, ijtimoiy va maishiy muammolarni yoritishda nafaqat muhim axborot manbai, balki jamiyatdagi ijtimoiy ongni shakllantiruvchi va fuqarolik madaniyatini rivojlantiruvchi kuch sifatida namoyon bo'ldi. Mahalliy nashrlar orqali aholining kundalik turmushi, bandlik va ish bilan ta'minlanish, sog'liqni saqlash, ta'lim, uy-joy va kommunal xizmatlar kabi dolzarb masalalari muntazam yoritildi. Shu bilan birga, gazetalar va jurnallar madaniy-ma'rifiy jarayonlarni targ'ib qilish, mahalliy an'analar va qadriyatlarni asrab-avaylash, yosh avlodni vatanparvarlik va milliy ruhda tarbiyalashga xizmat qiluvchi platforma vazifasini bajardi.

Matbuotga hissa qo'shgan adiblar va jurnalistlarning faoliyati viloyat aholisining turmush sharoitini yaxshilash, mahalliy muammolarni ochib berish, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy faollik va tanqidiy fikr madaniyatini rivojlantirishda beqiyos rol o'ynadi. Ularning maqola, esselar, reportaj va intervyulari orqali o'quvchilar o'z muammolari bilan yuzma-yuz tanishdi, taklif va e'tirozlarini bildirish imkoniyatiga ega bo'ldi[4]. Shu bilan birga, Surxondaryo matbuoti viloyatdagi madaniy meros, san'at va adabiy hayotning rivojlanishiga ham katta hissa qo'shdi. Nashrlar orqali xalqning tarixiy va ma'naviy qadriyatlari keng targ'ib qilindi, mahalliy ijodkorlar

va yoshlar ijodiy faollikka undalgan, ular o'z g'oyalarini, ijodiy ishlarini ommaga yetkazish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Surxondaryo matbuoti mustaqillik yillarida nafaqat aholi kundalik hayotini yoritishda, balki jamiyatda ijtimoiy faollik, fuqarolik ongini shakllantirish va milliy g'urur hamda ma'naviy barkamollikni rivojlantirishda beqiyos ahamiyat kasb etdi. Viloyat nashrlari jamiyatning turli qatlamlari bilan samarali muloqot o'rnatib, matbuot orqali jamiyatni birlashtiruvchi va rivojlantiruvchi kuch sifatida o'z faoliyatini amalga oshirdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish to'g'risida"gi qarorlari.
2. "Surxon tongi" gazetasi arxivi (1991–2020).
3. "Termiz ovozi", "Denov sadosi", "Boysun hayoti" gazetarining elektron nashrlari.
4. Jo'raev, M. O'zbekiston matbuoti tarixi. -Toshkent, 2015.
5. Mirzaqulov, S. Mahalliy jurnalistika va ijtimoiy taraqqiyot. -Termiz, 2018.